

نهج البلاغه

ویژه ی گروه ناشنوا

(پایه دوازدهم)

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

سال تحصیلی ۱۴۰۴ - ۱۴۰۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵.....	سخنی با دانش آموزان.....
۷.....	مقدمه .....
۸.....	معنای نهج البلاغه.....
۹.....	نهج البلاغه دارای چند بخش است و چگونه جمع آوری شد؟.....
فصل اول: بخشی از خطبه های امام علی (ع)	
۱۲.....	حمد و ستایش خدا.....
۱۴.....	روزه .....
۱۵.....	پرهیز از دروغگویی.....
۱۸	خداشناسی و شگفتی آفرینش جانداران.....

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی (ع)

۲۰..... رابطه با دیگران

۲۳..... امانت داری

۲۴..... دوستی با انسان راستگو

فصل سوم: کلمات کوتاه امام علی (ع)

۲۶..... یادگرفتن قرآن

۲۷..... امید داشتن به خدا

۲۸..... صبر

۲۹..... دعا

۳۰..... استغفار

۳۱..... بخشش به دیگران

کمک به نیاز مندان..... ۳۲

قناعت کردن ۳۴

شکرگزاری نعمت ها..... ۳۵

خوشرویی..... ۳۶

خود آزمایی..... ۳۷

جدول..... ۴۱

منابع ۴۳

سخنی با دانش آموزان عزیز:

✿ سلام برگلهای خوشبوی ایمان و بندگی ✿

خدا را شکر می کنیم که می خواهیم در کنار کتاب آسمانی قرآن کریم، با نهج البلاغه هم آشنا شویم. حضرت امام علی (ع) امام اول ما شیعیان است. رفتار، اخلاق و سخنان امام علی (ع) می تواند راهنمای ما مسلمانان باشد و عمل به آن باعث سعادت ما در دنیا و آخرت شود.

نهج البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و نورانی حضرت علی (ع) در آن آمده است. ما با خواندن این کتاب می توانیم با سخنان امام علی (ع) آشنا شویم و راه و روش امام علی (ع) را در زندگی خود به کار ببریم.

کتاب نهج البلاغه و قرآن کریم می توانند راهنمای خوبی برای ما باشند و راه درست زندگی کردن را به ما نشان دهند.

وقتی ما قرآن کریم و نهج البلاغه را می خوانیم، قلب خود را با سخنان الهی و کلام امام علی (ع) نورانی می کنیم و به خدا نزدیک تر می شویم.

حضرت امام جعفر صادق(ع) درباره ی ارزش عبادت در دوران نوجوانی می فرماید:

" دوست داشتنی ترین آفریده ها در نزد خداوند، جوان نورسیده و با طراوتی است که جوانی و شادابی خود را در راه اطاعت خداوند سپری می کند. خداوند به چنین فردی نزد فرشتگانش افتخار می کند و می فرماید این بنده ی واقعی من است." ما هم به جوانانی مثل شما افتخار می کنیم.

مقدمه

پیامبر(ص) فرموده است: "زینت دهید مجالس خود را با یاد و نام امیرالمؤمنین علی(ع)".

امام علی(ع)، امام اول ما شیعیان است. امام علی(ع) کسی است که توسط پیامبر(ص) به عنوان برادر و جانشین خود معرفی شد. او الگوی مناسبی برای مسلمانان شد. و ما می توانیم از سخنان با ارزش ایشان در زندگی کمک بگیریم.

امام علی(ع) در طول عمر خود سخنان زیبا و دلنشینی برای مردم داشتند که یکی از دانشمندان بزرگ اسلام به نام شریف رضی که در سال ۳۵۹ هجری در بغداد به دنیا آمده بود به دلیل علاقه ی زیادی که به امام علی(ع) داشت در طول ۲۰ سال سخنان ایشان را جمع آوری کرد و در این راه سختی زیادی کشید و تصمیم گرفت سخنان امام علی(ع) را در یک کتاب به نام نهج البلاغه به مردم معرفی کند. بعضی از عالمان دینی به نهج البلاغه " أخ القرآن " یعنی برادر قرآن می گویند. یعنی همان طور که قرآن، کتاب آسمانی ما مسلمانان است و عمل کردن به دستورات آن موجب سعادت ما در دنیا و آخرت می شود، کتاب نهج البلاغه هم می تواند در کنار قرآن راهنمای خوبی برای ما انسان ها باشد.

معنای نهج البلاغه:

آیا می دانید نهج البلاغه به چه معناست؟

نهج البلاغه به زبان عربی است .

نهج یعنی راه و روش.

بلاغه یعنی سخن روشن و واضح.

نهج البلاغه یعنی:

راه و روش زیبا سخن گفتن ، راه و روش خوب حرف زدن.

نهج البلاغه همانند قرآن کریم، کلامی دلنشین و بی نظیر دارد.

هر بار که نهج البلاغه را می خوانیم ، ظرافت و زیبایی هایش را بیشتر حس می کنیم و امام علی(ع) را بهتر می شناسیم .مقام معظم رهبری در مورد کتاب نهج البلاغه می فرماید:

"نهج البلاغه در واقع کتابی است که امام علی(ع) را به همه ی جهان معرفی می کند
". نهج البلاغه کتابی است که هر چه که برای یک انسان مسلمان و یک جامعه ی

اسلامی لازم باشد در آن آمده است. در این کتاب با ارزش، امام علی (ع) در مورد خداشناسی، بازگشت همه ی ما به سوی خدا، اخلاق، سیاست و کشور داری و... سخن گفته است. نهج البلاغه مانند مشاوره دلسوز و آگاه روش های صحیح زندگی کردن را به ما مسلمانان یاد می دهد و ما را برای رسیدن به سعادت راهنمایی می کند.

نهج البلاغه دارای چند بخش است؟

شریف رضی در کتاب نهج البلاغه، سخنان امام علی(ع) را در سه بخش دسته بندی کرد:

فصل اول: خطبه های امام علی(ع) است. در این فصل او خطبه هایی که از همه زیباتر و شیواتر بودند را انتخاب کرده تا مسلمانان آنها را مطالعه کنند و در عمل آنها را به کار ببرند.

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی(ع) است. در این فصل ایشان نامه هایی که از همه زیباتر و شیواتر بود را انتخاب کرد تا مسلمانان از آن نامه ها استفاده کنند.

فصل سوم: کلمات کوتاه و جمله های زیبای حکمت آمیز است که به "کلمات
قصار" نیز معروف است.

در این فصل شریف رضی، از کلام های امام علی (ع) تعدادی از سخنان گوهر بار
ایشان را جمع آوری کرد.

نهج البلاغه به چه زبان هایی ترجمه شده است؟

اولین بار آقای سید علی نقی فیض الاسلام از عالمان اصفهان، نهج البلاغه را به
زبان فارسی ترجمه کرد تا مردم کشور ما با این کتاب بیش تر آشنا شوند. البته
دانشمندان دیگری هم نهج البلاغه را به زبان فارسی ترجمه کردند.

هم چنین نهج البلاغه به زبان های دیگر مثل انگلیسی، فرانسوی، ایتالیایی، اسپانیایی،
اردو، آلمانی و... ترجمه شده است. این کار دانشمندان باعث شد که مردم سراسر دنیا
با امام علی (ع) و سخنان او آشنا شوند و از این کتاب چیزهای خوبی یاد بگیرند.

چگونه در زمان قدیم سخنان امام علی (ع) را جمع آوری می کردند؟

آیا می دانید در زمان قدیم که وسایل مجهز امروزی مانند رادیو، تلویزیون، وسایل پیشرفته ی فیلم برداری و صدا برداری نبود، سخنان امام علی(ع) را چگونه جمع آوری می کردند؟

در زمان گذشته به جای وسایل پیشرفته ی امروزی، تعدادی از یاران امام علی(ع) سخنان امام را گوش می دادند و آنها را حفظ می کردند و آنها را برای مردم بازگو می کردند.

همچنین بعضی از یاران امام علی(ع) سخنان امام را می نوشتند تا مردم از آنها استفاده کنند.

فصل اول: خطبه های امام علی (ع)

خطبه به معنی سخنرانی است و به کسی که سخنرانی می کند خطیب می گویند.

امام علی(ع) با سخنرانی های خود، مردم را هدایت و راهنمایی می کردند. ایشان با سخنان زیبا و رسای خود در دل مردم نفوذ می کردند و از این طریق مسایل اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، اعتقادی و... را به گوش مردم می رساندند. اما از بین سخنرانی های امام علی(ع)، سید رضی تعدادی از خطبه ها را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است. امام علی (ع) این خطبه ها را در مجالس یا در جنگها و ... فرموده است. در این بخش به چند نمونه از مسائل مطرح شده در برخی خطبه ها اشاره می کنیم.

حمد و ستایش خدا:

یکی از سخنرانی های حضرت علی(ع) خطبه ی ۸۳ است که با حمد و ستایش خدا آغاز شده است. در این جا قسمتی از این خطبه را می خوانیم:

"ستایش مخصوص خدایی است که قدرتمند و بخشنده ی نعمت هاست.

او بخشنده ی همه ی نعمت ها است و دور کننده ی تمام بلاها و سختی ها
است.

او را به خاطر مهربانی ها و نعمتهای فراوانش ستایش می کنم. به او ایمان
دارم، زیرا او آفریدگار همه چیز است.

از او می خواهم که مرا هدایت کند چون هم به من نزدیک است و هم نشان
دهنده ی راه است .

از او می خواهم که مرا یاری کند زیرا او توانا و پیروز است .

بر او توکل می کنم زیرا او یار و یاور خوبی است.

شهادت می‌دهم که حضرت محمد(ص) بنده و رسول خدا است و خداوند، حضرت محمد(ص) را فرستاده است تا دستورات خدا را اجرا کند و با مردم اتمام حجت کند و مردم را از عذاب خدا بترساند.

✽ خداوند در سوره ی حمد، آیه ی ۵ می‌فرماید:

"ایاک نعبد و ایاک نستعین"

"خدایا! فقط تو را می‌پرستیم و فقط از تو یاری می‌خواهیم."

روزه:

امام علی (ع) در قسمتی از خطبه ی ۱۱۰ در مورد روزه می‌فرماید:

"روزه ی ماه مبارک رمضان انسان را از عذاب خدا دور نگه می‌دارد."

ماه رمضان یکی از ماه‌های پربرکت خداوند است، در ماه رمضان هر کس تلاش می‌کند که کارهای خوب بیش‌تری انجام دهد تا در نزد خدا پاداش بیشتری بگیرد. افطاری دادن به مسلمانان، خواندن قرآن و... از عبادت‌هایی هستند که ما می‌توانیم در این

ماه انجام دهیم. پیامبر (ص) در مورد ماه مبارک رمضان فرمودند: "ای بندگان خدا در ماه رمضان روزه بگیرید که در این ماه خوابتان عبادت است و اعمالتان مورد قبول درگاه خداوند بوده و دعاهایتان برآورده می شود." چون در این ماه انسان سعی می کند که بیشتر خدا را عبادت کند، خدا هم به او توجه بیشتری می کند و دعاهای او را در این دنیا برآورده می کند و در جهان آخرت هم او را از عذاب دور می کند.

✿ خداوند در سوره ی بقره آیه ی ۱۸۳ می فرماید:

"يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ "

" ای مومنان روزه بر شما واجب شده است "

پرهیز از دروغ گویی:

دروغ گویی در دین اسلام گناه بزرگی است و خدا انسانهای دروغگو را دوست ندارد.

خداوند در قرآن کریم به ما مسلمانان سفارش می کند که دروغ نگوییم.

امام علی (ع) در قسمتی از خطبه ی ۸۶ در مورد دروغ گویی می فرمایند:

" از دروغ بپرهیزید زیرا دروغ و دروغگویی با ایمان بیگانه است."

(یعنی کسی که به خدا ایمان دارد دروغ نمی گوید).

همچنین در قسمتی از خطبه ی ۸۴ می فرماید:

"بدترین گفتار دروغ است."

✿ امام محمد باقر(ع) فرمودند:

" هر کس زبانش راستگو باشد ، کردار و عملش نیز پاک است."

به نظر شما آیا انسان می تواند با کسی دوست باشد ولی هیچ اعتمادی به او نداشته باشد؟

وقتی انسان دروغ می گوید باعث می شود که مردم دیگر به او اعتماد نکنند و حتی اگر حرف راست هم بگوید کسی حرف او را باور نکند و رابطه ی خود را با او قطع کنند و کسی با او دوست نشود .

ما باید سعی کنیم حتی به شوخی هم دروغ نگوییم. چون وقتی انسان به شوخی دروغ می گوید بعد از مدتی بدون این که خودش بداند دروغ گویی در او عادت می شود و کم کم در بین دوستانش به دروغ گویی مشهور می شود و هم آبرویش می رود و هم گرفتار گناه بزرگی می شود .

❁ خداوند در سوره ی مرسلات ، آیه ی ۱۵ می فرماید:

"وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ"

"وای بر دروغگویان در روز قیامت"

خداشناسی و شگفتی آفرینش جانداران

اگر مردم در عظمت قدرت خدا ، و بزرگی نعمتهای او می اندیشیدند به راه راست باز می گشتند.

حضرت علی (ع) در خطبه ۱۸۵ نهج البلاغه درباره عظمت پروردگار، راز آفرینش مورچه را چنین بیان کرده اند :

" به مورچه و کوچکی جثه آن نگاه کنید ، که چگونه زیبایی و ظرافت آفرینش او حتی با چشم و فکر انسان فهمیده نمی شود . "

نگاه کنید که مورچه چگونه روی زمین راه می رود و برای به دست آوردن روزی خود تلاش می کند ، دانه ها را به لانه خود می برد و در جای مخصوص نگه می دارد و در فصل گرما برای زمستان تلاش کرده و به هنگام رفتن به لانه ، بیرون آمدن از خانه اش را فراموش نمی کند.

روزی مورچه از طرف خدا تعیین شده و پروردگار غذاهای مناسب با نیازش را برای او آفریده است . خدای مهربان او را فراموش نکرده است و روزی او را هرگز قطع نمی کند اگر آن روزی ، در دل سنگی سخت و صاف یا در میان صخره ای خشک باشد .

اگر به دستگاه گوارش مورچه ، چشم و گوش او خوب نگاه کنید ، دچار شگفتی می شوید و به سختی می توانید درباره شگفتی بدن مورچه صحبت کنید.

خداوند بزرگ مورچه را چنان محکم آفریده است که با آن جثه کوچک و ظریف می تواند روی دست و پایش راه برود .

در آفرینش مورچه هیچ کس به خداوند کمکی نکرده است .

اگر خوب فکر کنید متوجه می شوید که همان آفریننده ی مورچه کوچک ، همان آفریدگاردرخت بزرگ خرماست و پی می بریم که همه موجودات با توجه به آفرینش متفاوتی که دارند از جمله کوچکی و بزرگی ، سنگینی و سبکی ، نیرومندی و ضعیفی ، اما در اصول خلقت و هستی یکسان و برابر هستند .

فصل دوم : نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی

امام علی(ع) در نامه هایی که برای مسئولان در شهرهای مختلف می نوشت و همچنین نامه هایی که در پاسخ به دشمنان می نوشت سخنان زیبا و آموزنده ای گفته

اند. امام علی(ع) در وصیت هایی که به افراد فامیل و یارانش می نوشت نیز نکته های آموزنده ای را گفته اند.

ما با خواندن این نامه ها می فهمیم که امام در این نامه ها به برخی نکته های اجتماعی، اخلاقی، تربیتی و... اشاره کردند که نه تنها در آن زمان مفید بودند بلکه برای همه ی زمانها مفید و با ارزش است و هرکس آنها را بخواند و در زندگی خودش آنها را رعایت کند موفق و سعادتمند می شود. از بین نامه های امام علی(ع)، سید رضی نامه هایی که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است. ما در این بخش به چند نمونه از مسائل مطرح شده در این نامه ها اشاره می کنیم:

رابطه با دیگران:

امام علی (ع) در نامه ی ۳۱ به فرزند خود اما حسن مجتبی (ع) سفارش می کند:

" ای فرزندم... به مردم سخنانی نگو که دوست نداری همان را به تو بگویند."

همانطور که ما دوست نداریم حرف های ناپسند بشنویم، خانواده، دوستان و همسایگان نیز از شنیدن حرفهای ناپسند ناراحت می شوند. آنها از بعضی حرفها خوششان می آید و برخی حرف ها را دوست ندارند.

وقتی بزرگتر می شویم، دیگران از ما انتظارات بیش تری دارند. پدر، مادر، معلم، فامیل، همسایگان، دوستان و... از ما انتظار دارند که با آن ها مؤدبانه برخورد کنیم و به آنها احترام بگذاریم. بعضی وقتها ممکن است بزرگترها به ما در مورد رفتارمان تذکر بدهند، ما نباید ناراحت شویم و فکر کنیم که از ما ایراد می گیرند. آنها می خواهند ما یاد بگیریم که چگونه با دیگران رابطه ی خوبی داشته باشیم و دیگران را با رفتارمان نرنجانیم.

امام علی در همین نامه می فرمایند:

"پس دوست بدار برای دیگران آن چه را که برای خودت دوست داری."

"و به مردم نیکی کن چنانکه دوست داری نسبت به تو نیکوکار باشند."

❁ امام سجّاد (ع) فرمودند:

"نگاه مهر آمیز به چهره ی مؤمن و محبت کردن به او ، عبادت است."

انسان باید به حقوق دیگران احترام بگذارد و همان طور که خودش دوست دارد که
دوستان و همسایگان و... نسبت به او مهربان و اهل گذشت و نیکی باشند او هم
باید سعی کند با دیگران خوب رفتار کند.

❁ خداوند در سوره ی بقره، آیه ی ۱۹۵ می فرماید:

"... وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ."

"... و نیکی کنید که خداوند نیکو کاران را دوست دارد."

امانت داری:

امام علی (ع) در قسمتی از نامه ی ۲۶ در مورد امانت داری می فرماید:

" کسی که امانت دار نباشد و در امانت خیانت کند، در دنیا و آخرت خوار و رسوا می شود."

(یعنی ما باید امانت دار باشیم و اگر امانت در خوبی نباشیم، خدا لطف و رحمتش را شامل ما نمی کند.)

❁ پیامبر(ص) فرمودند: " کسی که امانت دار نیست، ایمان ندارد."

یکی از ویژگیهای انسان با ایمان امانت داری است. با امانت داری می توانیم اعتماد دوستان خود را جلب کنیم. اگر دوستان چیزی را به ما امانت دادند که از آن نگه داری کنیم باید دقت کنیم تا امانت دار خوبی باشیم. برای مثال اگر از دوست مان کتاب داستانی را امانت گرفتیم، باید تلاش کنیم که کتاب گم یا پاره نشود و در وقت مناسب آن را به صاحبش پس دهیم.

البته امانت داری فقط مربوط به مال نیست، بلکه بعضی وقت ها که دوستان یا آشنایان به ما اعتماد می کنند و رازی را به ما می گویند و یا درد دل می کنند. در این مورد هم نباید راز دوستان خود را به دیگران بگوییم و باید با رازداری، امانت دار خوبی باشیم و آبروی آن ها را حفظ کنیم.

✽ خداوند در سوره ی مؤمنون، آیه ی ۸ فرمود:

"وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ"

"و مؤمنان کسانی هستند که امانت داری و وفای به عهد می کنند."

دوستی با افراد راستگو:

امام علی (ع) در نامه ی ۵۳ به یکی از یاران خود به نام مالک اشتر سفارش می کنند:

"ای مالک با پاکان و راستگویان نزدیک باش و با آنها معاشرت و دوستی نما"

راستگویی یکی از ویژگی های انسان با ایمان است. یک فرد مسلمان همیشه باید سعی کند که

راست بگوید. همه دوست دارند که دیگران به آن ها راست بگویند و از دروغ بیزارند. همه دوست

دارند با انسان راستگو ارتباط داشته باشند، همه به حرف انسان راستگو اعتماد می کنند، همه

به انسان های راستگو احترام می گذارند. ما باید تلاش کنیم تا مانند پیامبر(ص) و امامان

معصوم (ع) همیشه راستگو باشیم .

✽ حضرت امام جعفر صادق (ع)، ششمین امام ما شیعیان است.

یکی از ویژگی های امام ششم، صداقت و راستگویی بود، به همین دلیل به ایشان لقب

"صادق" دادند. صادق به معنی راستگو است.

✽ خداوند در سوره ی احزاب، آیه ی ۳۵ می فرماید:

" و خداوند برای مردان و زنان راستگو، آمرزش و پاداش بزرگی آماده کرده است."

فصل سوم: کلمات کوتاه

بعضی وقت ها مسلمانان از حضرت علی(ع) سوال هایی را می پرسیدند و امام علی(ع) با صبر و حوصله جواب های کوتاه، زیبا و پندآموزی به آن ها می دادند و مردم را راهنمایی می کردند.

گاهی امام علی(ع) جمله های کوتاه و زیبایی برای مردم می خواندند که بر مردم خیلی تأثیر می گذاشت.

از بین سخنان کوتاه و با ارزش امام علی(ع)، سیدرضی سخنانی که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در نهج البلاغه آورده است .

به این سخنان، کلمات قصار هم می گویند.

کلمات قصار یعنی سخنان کوتاه امام علی(ع).

در این بخش به برخی از این کلمات قصار اشاره می کنیم.

آموختن قرآن:

پیامبر گرامی ما حضرت محمد(ص) فرمودند: " با خواندن قرآن خانه های خود را نورانی کنید."

آموختن قرآن در نظر امام علی (ع) آن قدر مهم است که امام می فرماید یکی از حقوق فرزند این است که پدر قرآن را به او یاد بدهد. امام علی (ع) در کلمه ی ۳۹۹ در مورد یادگرفتن قرآن می فرمایند:

"حق فرزند بر پدر این است که نام نیکویی برای او انتخاب کند اخلاق و ادب خوب به او بیاموزد و قرآن را به او آموزش دهد."

خواندن قرآن ارزش زیادی دارد و بزرگان دین به ما سفارش کردند که قرآن بخوانیم .

امام علی (ع) در این باره فرمودند: "قرآن بیاموزید که بهترین گفتار است."

✽ خداوند در سوره ی مزمل، آیه ی ۲۰ می فرماید:

" ... فاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ ..."

" و هر چه قدر برای شما میسر است ، قرآن بخوانید."

امید داشتن به خدا :

امام علی (ع) در کلمه ی ۸۲ در مورد امید به داشتن به خدا می فرماید:

"هیچ کس از شما به غیر از پروردگار خودش به کسی امیدوار نباشد." (یعنی ما باید فقط به خدا امید داشته باشیم.)

ما در مشکلات و سختیها باید به قدرت خدا توجه کنیم و از مشکلات نترسیم تا با توکل به خدا و امید به او بر همه ی مشکلات پیروز شویم و با ناامیدی مبارزه کنیم.

همان طور که شاعر می گوید:

"در نومیدی بسی امید است   پایان شب سیه سفید است"

❁ امام جعفر صادق (ع) فرمودند:

"خوش گمانی به خدا این است که فقط به خدا امید داشته باشی و جز از گناهانت نترسی."

✽ خداوند در سوره ی یوسف، آیه ی ۸۷ می فرماید:
"وَلَا تَيْسَّرُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ... " " و از رحمت خدا نا امید نباشید... "

صبر:

خدای مهربان در قرآن کریم به ما سفارش میکند که در برابر مشکلات صبور باشیم .

کسی که صبر می کند خدا او را کمک می کند تا مشکل او حل شود.

امام علی (ع) فرمودند: "صبر آن است که انسان ، گرفتاری و مصیبتی که به او می رسد را تحمل کند و خشم خود را فرو ببرد."

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۵۳ در مورد صبر کردن می فرمایند:

" پیروزی هرگز از دست انسان صبرکننده خارج نمی شود، گرچه مقداری به طول

انجامد" (یعنی اگر انسان صبور باشد، موفق می شود).

مانند ضرب المثل معروف که می گوید: "گر صبر کنی زغوره حلوا سازی".

✽ خداوند در سوره ی بقره ، آیه ی ۲۴۹ می فرماید:

"...و الله مع الصابرين "

"...و خدا با صبر کنندگان است "

دعا:

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۳۵ در مورد دعا کردن می فرمایند:

"کسی که توفیق دعا بیابد از اجابت محروم نمی شود." (یعنی وقتی انسان دعا می کند خدا هم دعایش را برآورده می سازد.)

❁ امام صادق (ع) فرمودند:

" همیشه دعا کن، دعا شفا دهنده ی هر درد و بیماری است."

یک انسان مسلمان همیشه به یاد خدا است و هیچ وقت از خدا غافل نیست. یکی از راه هایی که انسان می تواند با خدای مهربان ارتباط برقرار کند و با او درد دل کند دعا کردن است. وقتی انسان دست های خود را برای دعا بالا می برد و برای خود یا دیگران دعا می کند باید امید داشته باشد که خداوند دعایش را می شنود و اگر مصلحت بداند برآورده می کند.

❁ خداوند در سوره ی غافر، آیه ی ۶۰ می فرماید:

"... أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ..."

" مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم "

استغفار:

استغفار یعنی طلب آمرزش از خداوند.

استغفار یعنی از خدا بخواهیم که اگر ما عمدی یا نادانسته کار ناپسندی را انجام دادیم ما را ببخشد و از کار بد ما چشم پوشی کند .

خداوند آن قدر مهربان است که وقتی بنده ای از کار بد خود پشیمان شد و از خدا طلب استغفار کرد، گنااهش را می بخشد.

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۳۵ در مورد استغفار کردن می فرمایند:

" کسی که توفیق استغفار داشته باشد، از آمرزش محروم نمی شود". (یعنی اگر انسان استغفار کند، خدا هم گناهایش را می بخشد).

یکی از ذکر هایی که ما در هنگام راز و نیاز با خدا می گوییم و ثواب زیادی هم دارد این است که در دعاهایمان بگوییم: "استغفرالله ربی و اتوب الیه".

پروردگار ما آمرزنده ی مهربان است پس باید امیدوار باشیم که ما را می آمرزد و گناهان ما را می بخشد.

امام زمان (عج) شیعیان را به استغفار تشویق می کند، زیرا از برکات استغفار رفع عذاب از روی زمین و اهل زمین است.

امام علی (ع) در این باره فرمودند: " درهای بلا را با استغفار ببندید."

✽ خداوند در سوره ی نصر، آیه ی ۳ می فرماید:

" فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا "

" و پروردگارت را با ستایش به پاکی یاد کن و از او آمرزش بخواه که او توبه را می پذیرد."

بخشش به دیگران:

امام علی (ع) در کلمه ی ۲۲۴ در مورد بخشش کردن می فرمایند:

" با بخشش قدر و منزلت انسان بالا می رود"

هم چنین امام علی (ع) در کلمه ی ۳۲ می فرماید:

"بخشنده باش اما زیاده روی نکن. در زندگی حسابگر باش اما سخت گیر نباش"

بخشش کردن به دیگران و کمک به نیاز مندان یکی از ویژگی های اخلاقی خوب است و دین

اسلام به ما سفارش کرده است که به دیگران کمک کنیم. اما در بخشش باید دقت کنیم که

زیاده روی نکنیم و هر چه داریم را به دیگران ندهیم تا چیزی برای ما باقی نماند.

البته منظور این نیست که خسیس باشیم و به افراد نیاز مند کمک نکنیم. بلکه منظور این است که باید یک حسابگر خوبی باشیم و در همه جا به نتیجه کار خود توجه کنیم و کارمان حساب و کتاب داشته باشد.

امام صادق(ع) فرمودند: " هر مؤمنی که به مؤمنی خیری برساند، به پیامبر (ص) خیر رسانیده است."

✽ خداوند در سوره ی بقره، آیه ی ۲۷۲ می فرماید:

"... وَ مَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفَّ إِلَيْكُمْ..."

"و هر چه انفاق می کنید، پاداشش به طور کامل به شما داده می شود."

کمک به افراد نیازمند:

امام علی (ع) در کلمه ی ۲۴ در مورد کمک به افراد نیازمند می فرمایند:

" خدمت کردن به ستمدیدگان و شاد کردن آنها باعث آمرزش گناهان بزرگ است."

(یعنی کمک به انسان های نیازمند باعث می شود که خداوند گناهان بزرگ ما را ببخشد.)

امام علی (ع) در کلمه ی ۷ در مورد صدقه دادن می فرمایند:

"صدقه و کمک به نیازمندان داروی مؤثری است و اعمال بندگان در دنیا و آخرت نمایان می شود."

صدقه دادن باعث می شود که بلا از انسان دور شود، صدقه دادن یکی از کارهای نیکی است که ما نتیجه ی آن را در آخرت می بینیم. زیرا دنیا مزرعه ی آخرت است.

و در حکمت ۱۴۶ می فرمایند: **"ایمانتان را با صدقه حفظ کنید"**. (یعنی انسان با ایمان با صدقه دادن به خدا نزدیک می شود.)

باید بدانیم که صدقه فقط کمک مالی نیست بلکه هر نوع کمک به دیگران و برای رضای خدا صدقه حساب می شود.

❁ خداوند در سوره ی بقره، آیه ی ۲۶۷ می فرماید:

"یا ایها الذین آمنوا انفقوا من طیبات ما کسبتم..."

"ای مومنان از اموال پاکیزه ای که به دست آوردید، انفاق کنید."

قناعت کردن:

امام علی (ع) در کلمه ی ۴۷۵ می فرمایند:

"قناعت ثروتی است پایان ناپذیر."

وقتی ما قناعت می کنیم و نعمت های خدا را هدر نمی دهیم، خدا هم به روزی ما برکت می دهد و ما هیچ وقت نیازمند دیگران نمی شویم.

امام علی (ع) فرمودند: **"زیبایی زندگی در قناعت کردن است."**

❁ ساده زیستی حضرت زهرا (س):

حضرت فاطمه زهرا(س) و حضرت علی (ع) زندگی ساده ای داشتند.

زندگی آن ها دور از هر گونه تجملات و تشریفات بود.

آن ها زندگی گرم و دلنشین خود را با جهیزیه ی ساده ای که پیامبر(ص) برای

حضرت زهرا(س) تهیه کرده بود، شروع کردند. در خانه ای که سقفش با لیف

خرما پوشیده شده بود، کف آن با حصیری که جهیزیه ی حضرت فاطمه (س)

بود، فرش شده بود و ...

روش زندگی حضرت زهرا باید برای همه ی ما الگو باشد و از تجمل گرایی دوری

کنیم تا زندگی خوب همراه با آرامش داشته باشیم.

شکرگزاری نعمتها

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۳۵ می فرمایند:

"کسی که توفیق سپاس گزاری یابد از زیادت نعمت محروم نماند" (یعنی هر کس

نعمت های خدا را شکر کند خدا هم روزی اش را زیاد می کند).

وقتی کسی در انجام کاری به ما کمک می کند به او می گوییم متشکرم . وقتی ما به یک

سالمند کمک می کنیم و در اتوبوس بلند می شویم تا جای ما بنشیند، او از ما تشکر می کند و

یا در حق ما دعا می کند. ما هم باید شکرگزار نعمت های خدا باشیم و از او به خاطر نعمت هایی

که به ما داده است تشکر کنیم. با شکرگزاری نه تنها خدا از ما راضی می شود بلکه نعمتهای

بیشتری را نیز به ما می دهد. خداوند در قرآن کریم به ما مژده می دهد که اگر شکرگزاری کنید

نعمت شما را زیاد می کنیم.

شعر زیبایی در مورد شکرگزاری خداوند است که با هم می خوانیم:

" شکر نعمت نعمت افزون کند   کفر نعمت از کفت بیرون کند."

یعنی اگر خدا را شکر کنیم او روزی ما را زیاد می کند و اگر خدای ناکرده ناسپاس باشیم و خدا

را شکر نکنیم روزی ما کم می شود .

❁ امام جعفر صادق (ع) فرمودند:

"شکرگزاری باعث زیادی نعمت و دور شدن فقر و نیازمندی است."

خوش رویی

حضرت علی (ع) در حکمت ۵۰ نهج البلاغه درباره خوشرویی فرمودند:

" دل های مردم، جذب کسی می شود که خوش رویی می کند."

همه ی آدم ها دوست دارند با آدم خوش اخلاق دوست بشوند.

خوش اخلاقی عمر آدم را زیاد می کند.

❁ خداوند در سوره ی آل عمران ، آیه ی ۱۵۹ می فرماید:

" فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ

وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ "

" پس به [برکت] رحمت الهی با آنان نرمخو [و پرمهر] شدی و اگر تندخو و سختدل

بودی قطعا از پیرامون تو پراکنده می شدند پس از آنان درگذر و برایشان آمرزش بخواه و

در کار [ها] با آنان مشورت کن و چون تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن زیرا خداوند

توکل کنندگان را دوست می دارد "

خودآزمایی

۱- کتابی که سخنان زیبای امام علی (ع) در آن جمع آوری شده است، چه نام دارد؟

الف) صحیفه ی سجادیه

ج) نهج البلاغه

ب) قرآن کریم

د) مفاتیح

۲- شریف رضی برای نوشتن کتاب نهج البلاغه ..... سال زحمت کشید.

الف) ۲۰ سال

ج) ۵ سال

ب) ۱۲ سال

د) ۱۰ سال

۳- نهج البلاغه به چه معناست؟

الف) راه سعادت

ج) راه و روش

ب) سخن روشن

د) روش خوب حرف زدن

۴- کتاب نهج البلاغه شامل چه بخش هایی است؟

الف) خطبه ها، نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

ب) نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

ج) خطبه هاوسخنان کوتاه امام علی (ع)

د) خطبه ها، نامه ها ی امام علی (ع)

۵- سخنان امام علی (ع) در نهج البلاغه در مورد چه مسائلی است؟

الف) خداشناسی

ج) بازگشت به سوی خدا

ب) اخلاقی و سیاسی

د) همه ی موارد

۶- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: خداوند به ..... و بخششی که دارد به همه نزدیک است.

الف) توانا

ج) آغاز گر آفرینش

ب) فضل

د) آفریننده

۷- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: شهادت می دهم که..... بنده و رسول خداست.

الف) حضرت محمد(ص)

ج) حضرت علی(ع)

ب) امام سجاد(ع)

د) امام حسین(ع)

۸- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: روزه ی ماه مبارک رمضان انسان را از

.....دور نگه می دارد.

الف) مشکلات

ج) بیماری ها

ب) عذاب خدا

د) نیازمندی

۹- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: کسی که امانت دار نباشد از ..... خدا نا امید می

شود.

الف) پاداش

ج) نعمت

ب) دعا

د) رحمت

۱۰- به فرموده ی امام علی (ع) ما باید فقط به ..... امیدوار باشیم.

الف) خانواده

ج) پروردگار

ب) دوستان خوب

د) بزرگ ترها

۱۱- امام علی (ع) در نامه ای فرمودند : پس دوست داشته باش برای دیگران آن چه را که برای خودت. ....

الف) دوست داری.

ج) نمی پسندی

ب) انتخاب نمی کنی

د) نیکی می کنی

۱۲- امام علی (ع) فرمودند: حق فرزند بر پدر این است که.....

الف) به او قرآن یاد دهد. (ج) نام خوبی برای او انتخاب کند

ب) به او ادب یاد دهد (د) هر سه مورد

۱۳- به فرموده ی امام علی (ع) کسی که توفیق..... پیدا کند از اجابت محروم نمی شود.

الف) قناعت (ج) خوش اخلاقی

ب) دعا (د) امانت داری

۱۴- استغفار یعنی چه؟

الف) گناه کردن (ج) صدقه دادن

ب) صرفه جویی کردن (د) طلب آمرزش

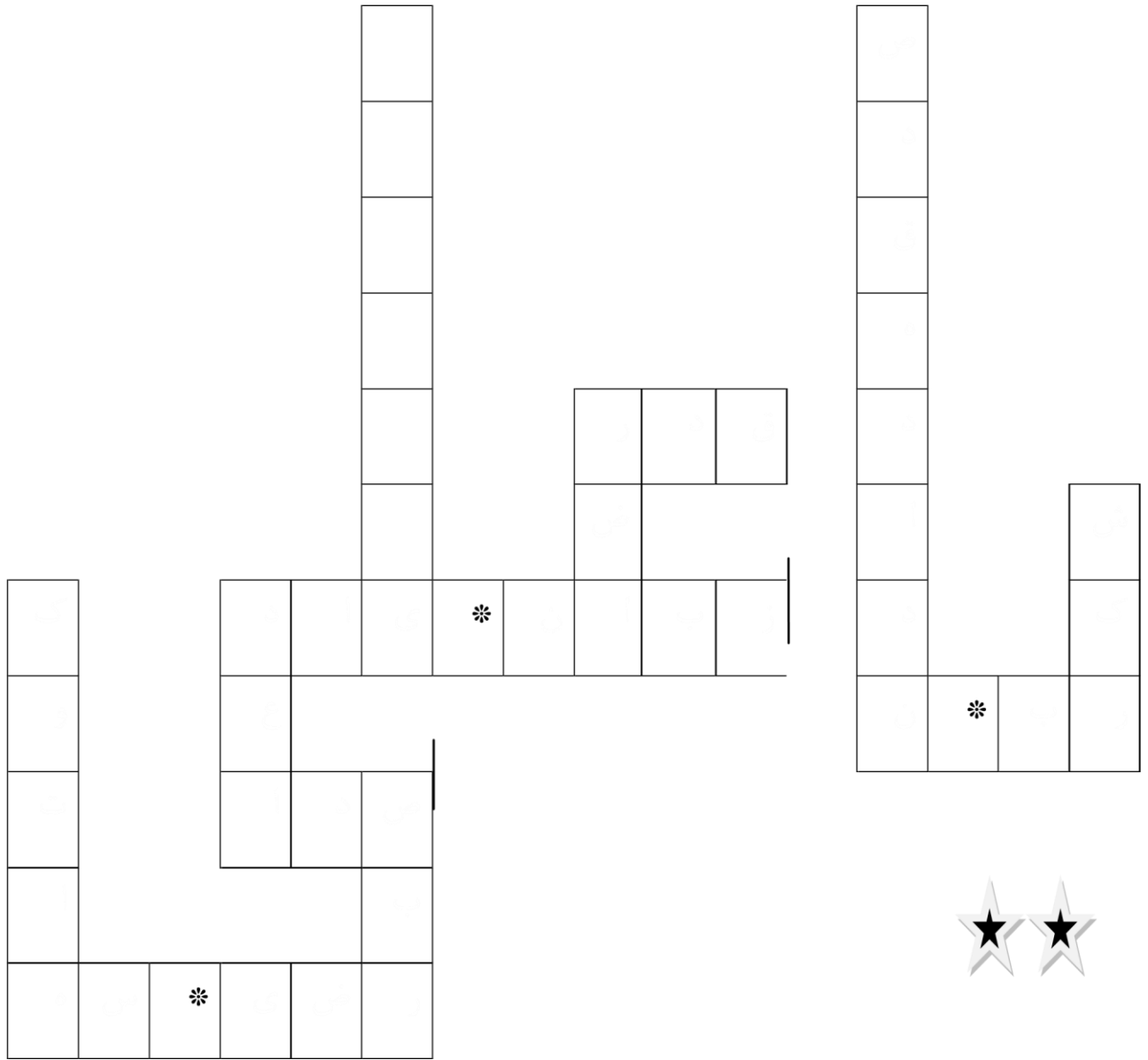
۱۵- امام علی (ع) فرمود: با ..... قدر و منزلت انسان بالا می رود.

الف) استغفار (ج) بخشش به دیگران

ب) دعا کردن (د) صبر کردن

جدول:

- ۱- ما باید خدا را به خاطر نعمت هایش ..... کنیم.
- ۲- به معنی پروردگار است.
- ۳- به فرموده ی امام علی (ع) ..... و کمک به نیاز مندان داروی مؤثری است.
- ۴- به فرموده ی امام علی (ع) با بخشش ..... و منزلت انسان بالا می رود.
- ۵- نام امام هشتم
- ۶- یکی از نعمت های بزرگ خدا که یکی از عضوهای بدن نیز هست.
- ۷- به معنی خطبه
- ۸- با .... خدا دل ها آرام می گیرد.
- ۹- یکی از راه های ارتباط با خدا
- ۱۰- به معنی صوت است.
- ۱۱- اگر انسان ..... کند حتماً پیروز می شود.
- ۱۲- نویسنده ی کتاب با ارزش نهج البلاغه
- ۱۳- شریف رضی مطالب نهج البلاغه را در ..... بخش جمع آوری کرد.
- ۱۴- کلمات قصار یعنی سخنان ..... امام علی (ع).

منابع:

- ۱- نهج البلاغه، سيد شريف رضى ترجمه محمد دشتى. تهران: پیام عدالت. ۱۳۹۲
- ۲- نهج البلاغه، سيد شريف رضى ترجمه عبدالمحمد آيتى. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامى. ۱۳۷۸
- ۳- حكمت هاى نهج البلاغه جلد اول. محمد رضا هادى زاده. تهران: تابان. ۱۳۸۶
- ۴- واقعيت نگرى در نهج البلاغه. بنياد نهج البلاغه. تهران: تربيت ۱۳۷۰
- ۵- ولايت و رهبرى در نهج البلاغه. مسلم قلى پور گيلانى. تهران: فروزش ۱۳۸۴
- ۶- گهر عمر . جواد محدثى. مشهد: آستان قدس رضوى ۱۳۸۷

گردآورندگان: ناهيد نظرى كوپائى - زهره ميرباقرى - اكرم شامحمدى - سميه اميدى - راحله فرهنگى